

UVOD

Prvi savremeni eksperiment sa Islamskim bankarstvom može se pronaći na uspostavljanju Mit Ghamr Bank u Egiptu 1963. Tokom protekle četiri decenije, Islamsko bankarstvo je naglo poraslo u pogledu veličine i broja učesnika. Islamsko bankarstvo je trenutno praktikovano u više od 50 zemalja širom svijeta. U Iranu, Pakistanu i Sudanu, dozvoljeno je samo Islamsko bankarstvo. U drugim zemljama, kao što su Bangladeš, Egipat, Indonezija, Jordan i Malezija, Islamsko bankarstvo koegzistira sa konvencionalnim bankarstvom. Islamsko bankarstvo nije ograničeno samo na islamske zemlje. U avgustu 2004., Islamska banka Britanije postala je prva banka licencirana od strane ne-muslimanske zemlje kako bi se priključila sistemu Islamskog bankarstva. HSBC, University Bank u En Arboru i Devon Bank u Čikagu nude islamske bankarske proizvode u Sjedinjenim Američkim Državama. Posljednje procjene pokazuju da je industrija Islamskog bankarstva, dostigla oko 250 milijardi dolara vrijednost imovine širom svijeta, zaključno sa 2004., a nakon toga je zabilježen rast po stopi od 15% na godišnjem nivou.

Brz rast Islamskog bankarstva postavio je niz važnih pitanja: Da li je rast Islamskog bankarstva rezultat komparativnih prednosti Islamske bankarske paradigme, ili se to može pripisati islamskom preporodu na svjetskoj sceni od kasnih 1960-ih? Da li bi Islamske banke trebale biti drugačije regulisane od svojih zapadnih kolega? Dakle, važno pitanje u razumijevanju rasta - kao i regulisanju i nadzoru - Islamskog bankarstva jeste kako i koliko se razlikuje od konvencionalnog bankarstva.

Predmet rada

Predmet ovoga rada jeste Islamsko bankarstvo kao specifičan oblik međunarodnog bankarstva, odnosno, onaj oblik bankarstva koji se ne poistovjećuje sa već postojećim – konvencionalnim bankarstvom.

Islamsko bankarstvo, koje je utemeljeno na postavkama i principima islamskog prava u potpunosti zabranjuje svaku vrstu poslovnih aktivnosti koje uključuju bilo kakav vid kamate. Kako se sama ideja i principi konvencionalnog bankarstva temelje upravo na kamati kao ključnom faktoru profita banaka, nameće se otvoreno pitanje: Ako je kamata kao instrument zabranjena, kako onda funkcioniše islamsko bankarstvo?

Islamsko bankarstvo proizlazi iz islamske ekonomije i funkcioniše u granicama koje ona određuje u svim svojim aktivnostima. Islamsko bankarstvo ne prihvata i strogo zabranjuje kamatu kao siguran, unaprijed određen i fiksiran prihod i bazira se na poslovnim aktivnostima koje podrazumijevaju učestvovanje u raspodjeli dobiti ili gubitka između poslovnih partnera, odnosno banke i klijenta. To u suštini znači da nije prihvatljivo stvaranje „novca od novca“ jer fiktivni novac ne predstavlja nikakvu stvarnu vrijednost, tj. uglavnom je predstavljen samo brojevima u knjigovodstvenim računima. Po islamu, novac je samo potencijalni kapital sve dotle dok nije investiran i udružen s ljudskim radom kroz poslovne aktivnosti proizvodnje, usluga i trgovine koje moraju biti utemeljene na moralnim, etičkim i vjerskim principima u granicama Šerijata.

Nepostojanje kamata ne znači da je zabranjeno ulagati ili posuđivati novac radi ostvarivanja profita, ali se transakcije zasnivaju na podjeli rizika u ostvarivanju dobiti ili gubitka. Islam zabranjuje kamatu („kamatna stopa“), ali dopušta i potiče trgovinu i trgovačke transakcije („stopa povrata“) što je velika razlika. U beskamatnom sistemu Islamskog bankarstva oni koji posuđuju novac mogu zaraditi „stopu povrata“ na svoj novac samo ako učestvuju u riziku stvaranja profita.

Cilj

Cilj ovog diplomskog rada jeste jasno definisanje Islamskog bankarstva u bankarskom svijetu, odnosno napraviti distinkciju u odnosu na konvencionalno bankarstvo koje je prihvaćeno u većini demokratskih društava i koje je imalo svoju opšteprihvaćenu primjenu u svijetu, sve do nedavnog razvoja Islamskog bankarstva i njegovog zauzimanja punopravnog mjesta u bankarskom poslovanju. Tako, identifikovaćemo, analizirati i vrjednovati koncept Islamskog bankarstva, njegovu ulogu u finansijskom svijetu uopšte, kao i u Bosni i Hercegovini, gdje ćemo spomenuti i "Bosna Bank International" kao prvu banku u Bosni i Hercegovini koja nudi mogućnosti Islamskog bankarstva. Takođe, prikazaćemo i neke probleme i ograničenja implementacije Islamskog bankarstva u uslovima konvencionalnog ekonomskog sistema na primjeru Bosne i Hercegovine.

Hipoteze

Za potrebe istraživanja, a u kontekstu predmeta i cilja istraživanja, definisane su sledeće hipoteze:

H (1): Islamsko bankarstvo se, od svoje ekspanzije sredinom prošlog vijeka, nalazi u stalnom usponu.

H (2): U Bosni i Hercegovini postoje brojni problemi i ograničenja u pogledu implementacije Islamskog bankarstva.

Kroz sintezu i zaključivanje, na kraju rada doći će se do potvrde ili odbacivanja postavljenih pretpostavki (hipoteza).

Metoda i struktura

Da bismo odgovorili na sva postavljena pitanja i hipoteze, ovaj rad će pokušati prikazati Islamsko bankarstvo kao jedan specifičan oblik međunarodnog bankarstva, koji nalazi svoju sve širu primjenu u svijetu, pa i u Bosni i Hercegovini. Koristićemo opšti analitičko-sintetički metod, uključujući i brojne primjere, među kojima se nalazi i „Bosna Bank International”, koja nudi mogućnost bankarskog poslovanja po principu Islamskog bankarstva.

Kako bi se provjerile teorijske hipoteze istraživanja u radu će biti primijenjena deskriptivna metoda koja obuhvata opisivanje, prikupljanje i obradu podataka, njihovu interpretaciju i izvođenje zaključaka. Za prikupljanje podataka biće korištena domaća i strana literatura koja se bavi Finansijskim poslovanjem po principima šerijata, te literatura koja se uopšteno i konkretnije bavi Islamskim bankarstvom. Takođe, biće konsultovani i internet sajtovi koji su vezani za temu. Takođe, želim da napomenem da je korišten veliki broj strane literature na engleskom jeziku, koji je korišten prilikom sastavljanja vodećih udžbenika kod nas koji se bave Islamskim bankarstvom.

Shodno ovome, na samom početku rada dato je nekoliko osnovnih napomena o konvencionalnom bankarstvu. Nakon ovog naslova, obrađen je naslov koji će nam reći tek nekoliko osnovnih napomena o Islamskom finansijskom sistemu. Dalje, prelazimo na istorijski prikaz i razvoj Islamskog bankarstva, a takođe ćemo prikazati kako je on tekao u Bosni i Hercegovini.

U glavnom dijelu rada koncentrisali smo se konkretno na Islamsko bankarstvo, gdje smo prikazali suštinu komercijalnog, investicionog i razvojnog bankarstva i rekli nešto više o investicionim fondovima. Prikazali smo modele finansiranja Islamskih banaka, te smo obradilo podnaslove koji se bave modelima finansiranja na bazi metoda prodaje (murabaha, salam, istisna'a), modele finansiranja na bazi najma (idžara), na bazi partnerstva (mušaraka), na bazi podjele profita (mudaraba), na bazi troškova i naknada (kard hasan), te ostale bankarske poslove.

Na prelazu sa glavnog na završni dio rada prikazali smo kako izgleda sadašnja praksa Islamskih banaka. Dotakli smo se jedine banke u Bosni i Hercegovini koja se bavi Islamskim bankarstvom – Bosna Bank International d.d. Sarajevo. Završni naslov nam govori o nekima od problema i ograničenja implementacije Islamskog bankarstva u uslovima konvencionalnog bankarstva, kao što su ograničenja domaćeg zakonodavstva, nepovoljan uticaj poreskog sistema, uticaj sudskog sistema, odnos prema Centralnoj banci, nadzornim i drugim državnim institucijama, povećan rizik kao ograničavajući faktor, problem ugovaranja profita i izbora projekta, konkurencija banaka i nedovoljna informisanost potencijalnih klijenata, te o ostalim ograničenjima poslovanja u konvencionalnim uslovima.